
**Marktmonitor verse groenten en fruit Estland, Letland
en Litouwen**

2008 / 10

Zoetermeer, februari 2008 - Peter van der Salm

Productschap Tuinbouw, Afdeling Markt & Innovatie

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande toestemming van de uitgever of auteur.

Productschap Tuinbouw, Postbus 280, 2700 AG Zoetermeer

Telefoon (079) 347 07 07 E-mail smt@tuinbouw.nl Internet www.tuinbouw.nl

Auteur **Peter van der Salm** Telefoon 079- 347 06 62 E-mail p.vandersalm@tuinbouw.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting	7
1 Inleiding	9
2 Estland	10
2.1 Areaal en productie	10
2.2 Invoer van verse groenten	11
2.3 Invoer van vers fruit	13
2.4 Uitvoer van verse groenten	15
2.5 Uitvoer van vers fruit	16
2.6 Invoer van Nederlandse groente en fruit	17
2.7 Conclusie	17
3 Letland	18
3.1 Areaal en productie	18
3.2 Invoer van verse groenten	19
3.3 Invoer van vers fruit	21
3.4 Uitvoer van verse groenten	23
3.5 Uitvoer van vers fruit	24
3.6 Invoer van Nederlandse groente en fruit	26
3.7 Conclusie	26
4 Litouwen	27
4.1 Areaal en productie	27
4.2 Invoer van verse groenten	29
4.3 Invoer van vers fruit	31
4.4 Uitvoer van verse groenten	33
4.5 Uitvoer van vers fruit	35
4.6 Invoer van Nederlandse groente en fruit	37
4.7 Conclusie	37
5 Ontwikkelingen in het grootwinkelbedrijf	38
5.1 Estland	38
5.2 Letland	39
5.3 Litouwen	40
Bronnen	41

Samenvatting

Zowel Estland, Letland als Litouwen zijn landen met een kleine bevolking en een tuinbouwsector van beperkte omvang.

Estland

Estland is het kleinste van de drie landen. Het heeft ook de kleinste productie van groenten en fruit en speelt slechts een geringe rol in de handel. In de buurt van de grote steden is wat glastuinbouw. Uit de handelsstatistieken valt niet op te maken dat het land een grote rol speelt in de doorvoer van tuinbouwproducten naar Rusland.

Nederland en Spanje zijn de belangrijkste buitenlandse leveranciers van groente en fruit aan Estland. De invoer uit Nederland bestaat vooral uit glasgroenten, uien, conference en jonagold.

Letland

Letland is groter dan Estland en heeft ook meer inwoners. De productie van groente en vooral fruit is een stuk hoger dan in Estland. De belangrijkste groenten zijn kool, wortelen, bieten en uien. De fruitproductie bestaat voor 70% uit appels.

Uit de handelsstatistieken kan opgemaakt worden dat het land een bescheiden rol speelt in de doorvoer van tuinbouwproducten (met name fruit).

Nederland en Spanje zijn de belangrijkste buitenlandse leveranciers van groente en fruit aan Letland. De invoer uit Nederland bestaat vooral uit tomaat, conference en jonagold.

Litouwen

Litouwen is het grootste van de drie Baltische landen en heeft ook de meeste inwoners. De belangrijkste groenten zijn kool, wortelen, bieten en uien. Bij de fruitteelt domineert de appel. Litouwen produceert bijna twee keer zo veel appels als Letland.

Nederland is het belangrijkste aanvoerland voor geïmporteerde groenten. In 2005 en 2006 is de invoer in Litouwen van groente uit Polen opeens sterk gestegen. Tot 2005 was Nederland ook het belangrijkste aanvoerland van importfruit in Litouwen, maar in 2006 is de fruitimport uit Polen zo sterk gestegen dat het Nederland ruim is gepasseerd. De uitvoer van groente en fruit uit Litouwen is in 2005 en 2006 spectaculair gestegen, met name naar Rusland. De conclusie is duidelijk: vanwege het invoerverbod van Poolse producten in Rusland is Litouwen een belangrijke rol gaan spelen als doorvoerland van met name Poolse producten. Daarnaast kan de Litouwse appelsector zelf natuurlijk ook hebben geprofiteerd van meer afzetmogelijkheden in Rusland.

1 Inleiding

In 2004 zijn Estland, Letland en Litouwen tot de Europese Unie toegetreden. Wat zijn nu de gevolgen geweest voor de afzet van verse groenten en fruit in deze landen en hoe groot is de handelspositie van deze landen de Europese Unie?

In dit PT-rapport zijn voor Estland, Letland en Litouwen de ontwikkelingen op het gebied van de productie, invoer en uitvoer van verse groenten en fruit in kaart gebracht. Daarnaast is gekeken wat de rol van groenten en fruit uit Nederland in Estland, Letland en Litouwen is. Tevens is gekeken of de landen een rol spelen bij de doorvoer van groente en fruit naar Rusland.



2 Estland

2.1 Areaal en productie

Estland is het kleinste en meest noordelijk gelegen van de drie Baltische landen. Door de overwegend zuidwestelijke wind is het klimaat meestal relatief mild, maar bij een oostelijke wind kan de temperatuur incidenteel dalen tot minder dan -40 celsius. In 2006 had Estland 1,34 miljoen inwoners.

Estland is grotendeels vlak, maar in het zuiden komt veel reliëf voor. De vruchtbaarste delen van het land liggen in het midden en het zuiden. Glasteelt, zowel voedingstuinbouw als sierteelt, komt vooral voor in het noorden en in de buurt van de oostelijk gelegen stad Tartu. Bessen- en aardbeienteelt komt verspreid door het hele land voor, met name in het zuiden. Boomteelt en groenteteelt vindt plaats in het gehele land. Appel- pruimboomgaarden zijn vooral te vinden op de vruchtbare gronden in het zuiden.

Tabel 2.1 Areaal groenten en fruit in Estland, in hectare

Bron: Eurostat	2003	2004	2005	2006
Totaal groenten	3.400	3.500	3.000	2.800
Totaal fruit	15.600	15.700	11.700	9.400

- Het areaal groente en fruit in Estland vertoont in de periode 2003-2006 een dalende trend.
- De geproduceerde hoeveelheid groente heeft daar niet onder te lijden gehad want die vertoont in dezelfde periode een licht stijgende trend.
- De productie van fruit, met name appel, vertoont in de periode 2003-2006 grote schommelingen. In 2004 was er duidelijke sprake van misoogsten in de fruitsector in Estland, evenals in Letland en Litouwen.

Tabel 2.2 Productie van groenten in Estland, x 1.000 kg

Bron: Eurostat	2003	2004	2005	2006
Totaal groenten	57.500	53.600	62.700	60.600
waarvan				
Witte kool	14.300	10.100	11.700	12.700
Wortelen	16.900	9.500	10.000	8.600
Komkommer	4.300	3.400	5.500	4.900
Tomaat	900	900	1.200	1.200

Tabel 2.3 Productie van fruit in Estland, x 1.000 kg

Bron: Eurostat	2003	2004	2005	2006
Totaal fruit	9.800	8.200	16.800	5.900
waarvan				
Appel	700	300	4.300	1.200
Aardbeien	700	800	1.200	900
Overig zacht fruit	500	400	700	300
Ongespecificeerde kleinschalige teelt	7.900	6.700	10.600	3.400

2.2 Invoer van verse groenten

Tabel 2.4 Invoer van verse groenten in Estland, hoeveelheid x 1.000 kg en waarde x € 1.000

Bron:Eurostat	2004		2005		2006	
	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €
Verse groenten	23.598	13.455	25.007	14.895	27.175	18.320
Tomaat	9.647	6.042	9.127	6.773	9.926	7.732
Komkommer	2.876	1.908	3.226	2.087	3.940	2.516
Paprika	1.366	1.573	1.808	1.518	1.789	1.755
Ui	5.534	1.013	3.754	449	3.714	816
Knoflook	330	270	264	306	367	625
Overige kool	1.054	474	1.126	463	1.275	604
Champignon	187	313	171	289	258	513
Bloemkool	462	285	468	350	572	438
Wortelen en rapen	250	43	1.423	365	1.239	346
Witte en rode kool	273	106	1.363	284	1.337	335
Overige sla	46	60	100	135	210	270
Krop- en ijsbergsla	118	135	131	138	266	213
Prei	167	93	265	132	293	210
Aubergine	164	117	202	146	259	200
Courgette	129	102	129	121	147	130
Eekhoorntjesbrood			17	65	28	119
Plantui	248	157	222	101	201	101
Overige groenten	747	764	1.211	1.173	1.354	1.397

- De invoer van verse groenten in Estland is zowel in hoeveelheid als in waarde gestegen in de periode 2003-2006.
- De belangrijkste importgroenten zijn glasgroenten (tomaat, komkommer en paprika), uien, kool en wortelen.

Tabel 2.5 Invoer van verse groenten in Estland naar land van herkomst, hoeveelheid x 1.000 kg en waarde x € 1.000

Bron:Eurostat	2004		2005		2006	
	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €
TOTAAL	23.598	13.455	25.007	14.895	27.175	18.320
Nederland	10.641	7.151	11.743	8.702	11.026	8.674
Spanje	4.463	3.187	2.021	1.573	4.619	3.948
Polen	5.099	1.267	6.044	1.381	4.782	1.574
Litouwen	666	609	769	786	1.312	1.319
Letland	60	52	1.295	956	1.592	1.309
Italië	257	215	209	123	448	278
Hongarije	519	304	402	221	447	258
Duitsland	159	53	238	76	590	199
Finland	143	128	283	237	326	195
Oekraïne	725	154	779	368	646	165
Frankrijk	125	78	36	18	153	102
Zweden	53	34	214	72	239	83
België	54	17	342	207	97	56
Moldavië	94	8	252	25	394	33
Rusland	221	44	208	43	313	32
China	169	73			10	10
Overige landen	150	81	172	107	181	85

- Nederland is de grootste exporteur van verse groente naar Estland (inclusief doorvoer; zie tabel 2.12 voor de invoer in Estland van Nederlands product).
- Spanje is de tweede exporteur van groente naar Estland, gevolgd door Polen en de twee buurlanden van Estland, Litouwen en Letland.

2.3 Invoer van vers fruit

Tabel 2.6 Invoer van vers fruit in Estland, hoeveelheid x 1.000 kg en waarde x € 1.000

Bron:Eurostat	2004		2005		2006	
	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €
Vers fruit	73.395	36.027	66.985	38.983	66.460	44.931
Fruit excl. citrus en exoten	45.499	19.523	40.612	22.111	37.778	26.004
Druif	6.752	5.222	5.176	4.746	7.028	6.699
Appel	18.801	5.649	13.757	4.602	11.018	4.644
Blauwe bosbes	743	1.035	2.398	3.699	1.337	3.571
Peer	4.817	2.393	3.736	1.737	4.241	2.263
Nectarine	1.295	809	2.179	1.231	1.840	1.623
Watermeloen	7.698	817	6.990	776	5.612	1.194
Rode bosbes	510	605	1.550	1.592	964	1.107
Meloen	1.662	681	1.311	672	1.561	929
Perzik	572	403	814	480	1.254	886
Aardbei	202	352	443	581	510	803
Zoete kers	186	219	465	616	292	546
Pruim	1.242	463	629	336	813	454
Abrikoos	156	135	273	244	299	220
Overig fruit	863	740	891	799	1.009	1.065
Citrusfruit	13.048	7.554	14.065	7.910	14.316	8.239
Mandarijn	7.069	4.241	8.257	4.728	7.873	4.631
Sinaasappel	3.912	2.149	3.756	1.823	4.004	2.148
Citroen	1.373	764	1.282	827	1.460	798
Grapefruit	660	366	568	371	926	592
Overig citrusfruit	34	34	202	161	53	70
Exoten	14.848	8.950	12.308	8.962	14.366	10.688
Banaan	13.421	8.079	10.393	7.452	12.021	8.883
Kiwi	975	487	971	626	965	752
Ananas	296	241	728	701	775	587
Papaja	7	4	2	1	360	235
Manga en guave	71	58	114	99	166	120
Avocado	76	73	94	78	72	99
Overige exoten	2	8	6	5	7	12

- Behalve citrusfruit en exoten importeert Estland ook druiven, appel, peer en bessen.

Tabel 2.7 Invoer van vers fruit in Estland naar land van herkomst, hoeveelheid x 1.000 kg en waarde x € 1.000

Bron:Eurostat	2004		2005		2006	
	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €
TOTAAL	73.395	36.027	66.985	38.983	66.460	44.931
Nederland	13.135	8.030	14.938	9.026	13.482	9.405
Spanje	6.116	3.889	8.494	5.560	11.840	8.303
Duitsland	578	286	1.413	685	6.776	4.698
Zweden	853	1.010	2.827	3.490	2.635	3.983
Italië	6.234	3.687	5.022	3.198	5.703	3.967
Litouwen	2.838	1.625	2.326	1.647	5.139	3.867
België	2.902	1.768	3.157	2.404	4.082	2.943
Polen	15.347	3.684	9.606	2.803	7.167	2.736
Letland	583	664	3.110	2.793	2.955	2.643
Frankrijk	645	345	389	207	537	350
Hongarije	2.867	843	1.603	395	883	325
Oekraïne	2.102	227	1.496	201	1.730	189
China	183	100	84	53	204	122
Rusland	3.840	417	4.071	913	1.802	116
Egypte	1.034	534	24	9	150	74
Panama	5.858	3.497	4.902	3.408	89	57
Turkije	1.321	703	439	267	13	6
Ecuador	1.101	540	657	373	32	2
Marokko	1.144	727				
Zuid-Afrika	796	808				
Costa Rica	1.836	1.116	1.152	742		
Overige landen	2.082	1.527	1.275	809	1.241	1.145

- Nederland is de grootste exporteur van vers fruit naar Estland (inclusief doorvoer; zie tabel 2.12 voor de invoer in Estland van Nederlands product).
- De invoer uit Spanje, Duitsland en Zweden is de laatste jaren sterker toegenomen dan de invoer uit Nederland.

2.4 Uitvoer van verse groenten

Tabel 2.8 Uitvoer van verse groenten uit Estland, hoeveelheid x 1.000 kg en waarde x € 1.000

Bron:Eurostat	2004		2005		2006	
	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €
Verse groenten	1.143	1.593	2.218	2.148	2.119	2.310
Krop- en ijsbergsla	423	531	557	834	581	881
Komkommer	462	465	486	556	390	514
Overige kool	2		86	31	481	170
Knoflook	26	135	45	166	25	132
Champignon			3	6	13	111
Cantharel	113	384	29	148	18	110
Witte en rode kool	1		3	1	192	53
Erwten en peulen			589	74	18	50
Tomaat		3	196	136	78	48
Overige paddestoelen	3	6	4	12	12	32
Paprika	18	23	163	97	62	32
Wortelen en rapen	80	16	5	2	168	23
Overige groenten	15	30	52	85	81	154

- De uitvoer van groente uit Estland is erg beperkt van omvang. Sla en komkommer zijn de belangrijkste producten.

Tabel 2.9 Uitvoer van verse groenten uit Estland naar land van bestemming, hoeveelheid x 1.000 kg en waarde x € 1.000

Bron:Eurostat	2004		2005		2006	
	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €
TOTAAL	1.143	1.593	2.218	2.148	2.119	2.310
Litouwen	594	644	671	923	544	815
Letland	302	422	795	803	571	709
Finland	193	385	90	302	230	559
Rusland	1	1	73	23	580	191
Polen					64	22
Nederland					130	14
Denemarken			585	64		
Zweden	34	110				
Overige landen	19	31	4	33		

- De uitvoer van groente uit Estland beperkt zich bijna uitsluitend tot landen in de directe omgeving: Litouwen, Letland, Finland, Rusland en Polen.

2.5 Uitvoer van vers fruit

Tabel 2.10 Uitvoer van vers fruit uit Estland, hoeveelheid x 1.000 kg en waarde x € 1.000

Bron:Eurostat	2004		2005		2006	
	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €
Vers fruit	173	63	1.156	1.030	3.461	2.747
Fruit excl. citrus en exoten	165	60	867	860	2.287	1.740
Appel	145	33	70	27	1.394	509
Aardbei	2	2	84	150	274	488
Zoete kers			99	209	174	362
Blauwe bosbes	3	7	39	73	20	94
Pruim	6	2			150	75
Zure kers			16	15	36	37
Peer			30	13	87	28
Abrikoos			7	7	33	22
Druif	1	1	377	283	23	20
Framboos			2	5	4	15
Overige bessen	6	9	2	3	4	11
Overig	2	6	141	75	88	79
Citrusfruit	1	3	281	162	132	72
Citroen			64	38	1	
Grapefruit			7	3		
Mandarijn		1	191	113	131	72
Sinaasappel	1	2	19	8		
Exoten	7		8	8	1.042	935
Banaan	7				1.042	935
Kiwi			8	8		

- De uitvoer van fruit uit Estland is niet veel groter dan de uitvoer van groente. Appel, aardbei en kersen zijn de voornaamste producten.

Tabel 2.11 Uitvoer van vers fruit uit Estland naar land van bestemming, hoeveelheid x 1.000 kg en waarde x € 1.000

Bron:Eurostat	2004		2005		2006	
	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €
TOTAAL	173	63	1.156	1.030	3.461	2.747
Finland	75	38	27	64	1.245	1.467
Rusland	4	2	87	33	1.639	694
Letland	3	2	945	757	332	383
Litouwen	2		63	114	81	134
Polen	20	3			107	40
Spanje	65	15			40	19
Overige landen	4	3	34	62	17	10

- Evenals de uitvoer van groente beperkt de uitvoer van fruit uit Estland zich bijna uitsluitend tot landen in de directe omgeving: Finland, Rusland, Letland, Litouwen en Polen. Er is wel sprake van een duidelijke toename van de export.

2.6 Invoer van Nederlandse groente en fruit

Tabel 2.12 Export van Nederlandse groenten en fruit *) naar Estland, x 1.000 kg

Bron : PT/KCB	2003	2004	2005	2006	2007
Verse Groenten	8.140	8.425	6.012	5.528	6.181
Tomaat	2.006	3.641	3.027	2.618	3.138
Ui	2.680	2.952	758	945	1.396
Paprika	705	508	647	539	407
Komkommer	826	685	572	526	348
Krop- en ijsbergsla	50	47	57	80	129
Prei	60	100	67	73	104
Witte en rode kool	254	38	159	50	83
Peen	1.415	96	235	216	78
Courgette	24	30	47	50	45
Aubergine	54	52	61	66	41
Knolselderij		25	37	34	37
Bloemkool	26	90	43	24	34
Overige groenten	40	161	302	307	341
Vers Fruit	2.434	2.777	924	940	2.022
Peer	942	2.023	600	532	1.482
wv conference	624	1.341	260	410	1.276
wv doynné	296	445	177	68	91
Appel	1.483	740	320	397	524
wv jonagold	1.207	320	230	209	400
wv golden delicious	126	342	81	148	118
Aardbei	8	6	3	10	15
Overig fruit	9	14	4	11	16

*) Exclusief re-export

- Estland importeert vooral glasgroente, uien, appels en peren uit Nederland.
- In de periode 2003-2006 was er een dalende trend in de invoer van Nederlandse groente en fruit. In 2007 is er weer sprake van herstel, vooral omdat er meer uien en conference naar Estland werden uitgevoerd.

2.7 Conclusie

Estland is het kleinste van de drie Baltische landen en het speelt op tuinbouwgebied ook de kleinste rol. Het heeft een bescheiden productie van groente en fruit en speelt slechts een geringe rol in de handel. Uit de statistieken valt niet op te maken dat het land een rol speelt bij de doorvoer van tuinbouwproducten naar Rusland.

Nederland en Spanje zijn de belangrijkste buitenlandse leveranciers van groente en fruit aan Estland. De invoer uit Nederland bestaat vooral uit glasgroenten, uien, conference en jonagold.

3 Letland

3.1 Areaal en productie

Letland grenst in het noorden aan Estland en in het Zuiden aan Litouwen. De westenwind overheerst. In het westen is het klimaat milder dan in het oosten. In de winter kan de temperatuur dalen tot minder dan -30 celsius. In 2006 telde Letland 2,3 miljoen inwoners.

Groenteteelt komt voor in het gehele land maar is vooral geconcentreerd rond de hoofdstad Riga. Fruitteelt, met name van appels, pruimen, aardbeien en zwarte bessen, komt eveneens in het gehele land voor, vooral in het westen.

Tabel 3.1 Areaal groenten en fruit in Letland, in hectare

Bron: Eurostat	2003	2004	2005	2006
Totaal groenten	14.800	13.400	12.900	13.400
waarvan				
witte kool	3.200	3.500	3.100	3.700
vruchtgroenten	2.100	1.700	1.800	2.000
wortelen	2.700	2.500	2.800	2.300
bieten	2.100	1.800	1.800	2.100
uien	1.700	2.100	1.700	1.400
Totaal fruit	13.100	13.200	13.400	13.700
waarvan				
appel	8.200	8.300	8.500	9.400
peren	700	700	800	700
zachtfruit	1.200	1.700	1.200	1.400
aardbeien	1.100	900	700	500
kersen	1.000	900	900	800
pruimen	800	700	1.000	700

Tabel 3.2 Productie van groenten in Letland, x 1.000 kg

Bron: Eurostat	2003	2004	2005	2006
Totaal groenten	201.700	164.700	158.800	155.300
waarvan				
witte kool	82.600	73.900	64.400	63.300
wortelen	41.700	33.300	34.700	31.600
bieten	27.800	19.900	23.600	25.200
uien	17.500	19.800	15.900	13.600
komkommer	10.400	4.100	5.600	6.400
tomaat	1.500	400	300	400

- Witte kool, wortelen, bieten en uien zijn de belangrijkste producten van de groenteteelt in Letland.
- Na 2003 is sprake van een duidelijke dip in de groenteproductie.

Tabel 3.3 Productie van fruit in Letland, x 1.000 kg

Bron: Eurostat	2003	2004	2005	2006
Totaal fruit	46.300	17.900	55.000	46.300
waarvan				
Appel	36.100	6.900	37.500	33.900
Peren	1.300	700	2.000	1.300
Zachtfruit	3.500	4.800	6.700	5.600
Aardbeien	3.300	3.300	4.000	2.200
kersen	900	1.000	1.900	1.600
Pruimen	1.000	1.100	2.400	1.500

- De fruitproductie van Letland bestaat voor ongeveer 70% uit appels.
- In 2004 had de fruitsector in Letland, met name de appelteelt, te kampen met misoogsten.

3.2 Invoer van verse groenten

Tabel 3.4 Invoer van verse groenten in Letland, hoeveelheid x 1.000 kg en waarde x € 1.000

Bron: Eurostat	2004		2005		2006	
	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €
Verse groenten	41.255	22.817	42.361	27.135	41.957	32.284
Tomaat	17.103	9.904	15.581	10.734	15.133	12.059
Komkommer	4.332	3.003	5.557	3.967	6.255	5.123
Paprika	3.166	2.862	3.915	3.135	3.945	3.739
Knoflook	1.432	713	798	986	754	1.346
Ui	6.953	1.043	4.953	673	4.304	1.155
Bloemkool	363	270	843	651	1.064	899
Wortelen en rapen	1.308	175	2.431	716	2.786	837
Champignon	449	538	515	921	535	711
Overige sla	85	125	255	304	485	675
Aubergine	489	421	559	459	612	575
Krop- en ijsbergsla	459	492	475	622	389	514
Overige kool	1.071	338	1.330	525	1.092	447
Witte en rode kool	1.104	202	1.957	424	1.388	381
Prei	170	105	274	180	267	281
Courgette	198	171	236	275	275	280
Knolvenkel	157	351	79	198	89	223
Plantui	1.126	866	503	307	298	194
Peper	46	48	172	143	89	106
Blad- en bleekselderij	58	38	79	73	100	85
Knolselderij	76	36	123	49	96	55
Sperzie- en snijbonen	39	28	38	41	51	45
Overige groenten	1.071	1.088	1.688	1.752	1.950	2.554

- De invoerwaarde van groente vertoont een duidelijk stijgende lijn in de periode 2004-2006.
- Letland importeert vooral glasgroenten, waarvan tomaat de belangrijkste is.

Tabel 3.5 Invoer van verse groenten in Letland naar land van herkomst, hoeveelheid x 1.000 kg en waarde x € 1.000

Bron:Eurostat	2004		2005		2006	
	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €
TOTAAL	41.255	22.817	42.361	27.135	41.957	32.284
Nederland	14.101	8.918	13.229	11.256	15.324	13.685
Spanje	7.062	5.570	6.710	4.967	8.113	6.872
Litouwen	5.340	3.411	4.693	3.156	7.232	5.383
Polen	7.675	1.251	8.092	1.838	5.229	2.102
Italië	1.128	1.030	1.403	1.210	1.279	1.185
Turkije	1.444	699	2.425	1.709	923	753
Estland	526	530	873	842	423	540
Oekraïne	1.228	210	1.702	685	941	338
Hongarije	581	252	539	303	314	249
Duitsland	72	34	283	75	300	206
Frankrijk	166	102	221	114	406	204
België	861	440	929	517	246	197
Macedonië	502	79	763	204	595	174
Overige landen	569	291	499	259	632	396

- Nederland is de belangrijkste exporteur van groenten naar Letland (inclusief doorvoer; zie tabel 3.12 voor de invoer in Letland van Nederlands product).
- Spanje is de tweede exporteur naar Letland, gevolgd door Litouwen, Polen en Italië.

3.3 Invoer van vers fruit

Tabel 3.6 Invoer van vers fruit in Letland, hoeveelheid x 1.000 kg en waarde x € 1.000

Bron:Eurostat	2004		2005		2006	
	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €
Vers fruit	111.341	48.241	102.717	50.945	108.326	65.186
Fruit excl. citrus en exoten	66.263	24.155	58.593	24.887	59.466	34.617
Druif	8.045	6.159	5.949	5.269	8.732	7.673
Appel	22.821	4.783	17.181	4.623	15.221	6.969
Watermeloen	15.447	1.703	15.415	1.912	15.255	3.518
Peer	5.289	2.545	4.770	2.448	5.537	3.279
Nectarine	2.011	1.189	2.658	1.422	2.466	2.034
Meloen	3.236	1.679	3.123	1.857	2.841	1.833
Perzik	1.730	1.066	2.320	1.347	2.226	1.817
Zoete kers	1.216	822	1.214	1.269	1.395	1.733
Aardbei	1.515	1.230	1.098	1.184	1.060	1.515
Abrikoos	343	320	685	646	763	762
Pruim	2.238	625	1.338	715	1.037	569
Zure kers	835	604	223	122	261	358
Blauwe bosbes	18	25	18	53	41	179
Framboos	13	29	18	36	14	55
Overig fruit	1.506	1.376	2.583	1.984	2.617	2.323
Citrusfruit	25.357	13.307	28.395	15.033	27.964	15.470
Mandarijn	10.582	5.907	12.432	7.120	10.235	6.307
Sinaasappel	9.786	4.709	10.807	4.723	12.503	6.106
Citroen	3.130	1.590	3.246	1.864	3.057	1.559
Grapefruit	1.769	981	1.730	1.039	2.040	1.286
Lemmetje	47	79	106	221	91	145
Overig citrusfruit	43	41	74	66	38	67
Exoten	19.721	10.779	15.729	11.025	20.896	15.099
Banaan	15.491	7.853	11.192	7.249	16.395	10.975
Kiwi	2.401	1.447	1.742	1.287	1.889	1.674
Ananas	647	588	1.028	796	1.680	1.309
Avocado	689	525	517	595	528	726
Manga en guave	251	161	339	238	341	241
Passievrucht, etc.	30	57	26	74	14	69
Vijg	202	123	873	756	20	40
Overige exoten	10	25	12	30	29	65

- De invoer van fruit in Letland is de laatste jaren, met name in 2006, flink gestegen.

Tabel 3.7 Invoer van vers fruit in Letland naar land van herkomst, hoeveelheid x 1.000 kg en waarde x € 1.000

Bron:Eurostat	2004		2005		2006	
	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €
TOTAAL	111.341	48.241	102.717	50.945	108.326	65.186
Nederland	17.429	11.928	21.174	14.409	23.678	18.591
Spanje	10.465	6.312	13.883	7.789	14.574	10.287
Polen	24.187	4.935	15.608	4.319	15.760	7.212
Litouwen	18.389	9.479	12.275	7.540	10.164	7.023
Italië	10.872	5.677	11.150	6.290	11.117	6.925
Duitsland	2.575	1.482	2.670	1.438	6.182	4.387
Turkije	5.188	2.716	5.360	3.052	3.584	2.174
Egypte	760	261	701	294	4.904	2.103
België	1.648	969	1.072	763	2.719	1.806
Rusland	8.242	591	6.916	611	6.966	897
Hongarije	5.627	1.383	5.361	923	2.476	802
Frankrijk	435	260	568	351	1.089	721
Ierland	232	43	94	49	1.422	522
Estland	1.021	629	1.034	832	350	332
Oekraïne	2.023	472	252	24	1.081	197
Ecuador	777	308	3.251	1.590	110	63
Overige landen	1.471	796	1.348	671	2.150	1.144

- Nederland is de grootste exporteur van vers fruit naar Letland (inclusief doorvoer; zie tabel 3.12 voor de invoer in Estland van Nederlands product).
- Spanje heeft, net als Nederland, de uitvoer van fruit naar Letland in de afgelopen jaren opgevoerd.

3.4 Uitvoer van verse groenten

Tabel 3.8 uitvoer van verse groenten uit Letland, hoeveelheid x 1.000 kg en waarde x € 1.000

Bron:Eurostat	2004		2005		2006	
	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €
Verse groenten	774	1.528	4.433	3.582	4.251	2.499
Tomaat	80	63	1.241	900	842	579
Komkommer	107	69	495	375	556	505
Overige kool	27	6	235	75	1.402	387
Cantharel	329	960	413	1.265	50	224
Champignon		2	88	62	267	190
Paprika	9	17	171	118	146	160
Witte en rode kool	58	4	593	189	233	62
Wortelen en rapen	10		187	76	149	53
Bloemkool			76	49	58	49
Knoflook	2	1	25	25	19	23
Ui	13	7	108	24	60	20
Aubergine			42	27	27	19
Plantui	20	12	547	252	29	18
Overige groenten	119	387	212	145	413	210

- Opvallend is dat tomaat en komkommer de belangrijkste exportgroenten van Letland zijn. Het is goed mogelijk dat dit voor een deel re-export is, bijvoorbeeld naar Rusland.

Tabel 3.9 uitvoer van verse groenten uit Letland naar land van bestemming, hoeveelheid x 1.000 kg en waarde x € 1.000

Bron:Eurostat	2004		2005		2006	
	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €
TOTAAL	774	1.528	4.433	3.582	4.251	2.499
Estland	228	183	1.527	1.091	1.365	1.273
Rusland	66	19	1.318	495	2.527	967
Litouwen	163	642	832	1.013	320	191
Zweden	82	267	75	332	11	37
Noorwegen	3	8	11	32	7	17
Polen	6	22	352	186	16	11
Duitsland	13	34	53	237		
België	24	22	66	32		
Overige landen	189	331	199	164	5	3

- De belangrijkste bestemmingslanden voor de uitvoer van groente uit Letland zijn de buurlanden Estland, Rusland en Litouwen.

3.5 Uitvoer van vers fruit

Tabel 3.10 Uitvoer van vers fruit uit Letland, hoeveelheid x 1.000 kg en waarde x € 1.000

Bron:Eurostat	2004		2005		2006	
	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €
Vers fruit	1.636	1.474	6.136	4.959	17.159	9.094
Fruit excl. citrus en exoten	1.252	1.259	3.522	3.186	15.229	7.808
Appel	161	66	505	195	10.793	3.760
Zoete kers	31	22	70	97	1.061	897
Blauwe bosbes	228	343	649	1.244	285	829
Druif	240	189	559	470	555	583
Aardbei	38	53	71	70	372	388
Peer	53	37	141	75	371	206
Rode bosbes	125	347	327	411	130	180
Pruim	53	30	125	69	357	178
Zure kers			37	28	187	156
Watermeloen	111	21	424	83	427	132
Nectarine	26	17	91	56	160	121
Perzik	33	21	152	97	154	110
Meloen	19	12	130	76	96	66
Overig	134	101	241	215	281	202
Citrusfruit	337	185	1.397	831	1.029	585
Sinaasappel	95	45	509	254	632	339
Mandarijn	179	100	604	392	262	169
Citroen	48	27	214	139	112	64
Grapefruit	11	9	58	38	22	13
Lemmetje		1	1	1	1	
Overig citrusfruit	4	3	11	7		
Exoten	47	30	1.217	942	901	701
Banaan	13	9	896	684	711	545
Ananas	5	4	52	33	130	100
Kiwi	25	16	85	58	39	32
Vijg			105	108	5	9
Avocado	4	1	22	14	7	7
Manga en guave			9	7	7	6
Passievrucht, etc.			48	38	2	2

- De uitvoer van fruit uit Letland is in 2006 fors gestegen. Deze toename is voor het grootste deel te danken aan uitvoer (inclusief doorvoer) naar Rusland (zie ook tabel 3.11).
- Appel is het belangrijkste exportfruit van Letland.

Tabel 3.11 Uitvoer van vers fruit uit Letland naar land van bestemming, hoeveelheid x 1.000 kg en waarde x € 1.000

Bron:Eurostat	2004		2005		2006	
	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €
TOTAAL	1.636	1.474	6.136	4.959	17.159	9.094
Rusland	3	3	229	104	12.829	5.402
Estland	1.037	862	3.234	2.777	2.971	2.624
Litouwen	417	274	1.873	1.156	981	709
Oostenrijk					43	61
Duitsland	73	250	269	270	44	56
Polen			175	143	43	49
België	2	4	58	68	36	44
Zweden			104	200	22	31
Italië			114	171	30	17
Nederland	17	20	20	10	21	7
Overige landen	87	61	60	60	139	94

- De uitvoerwaarde van fruit naar Rusland is in 2006 explosief toegenomen. Deze toename zal voor een deel te danken zijn aan doorvoer van bijvoorbeeld fruit uit Polen, Nederland en Spanje.

3.6 Invoer van Nederlandse groente en fruit

Tabel 3.12 Export van Nederlandse groenten en fruit *) naar Letland, x 1.000 kg

Bron : PT/KCB	2003	2004	2005	2006	2007
Verse Groenten	8.341	7.819	6.053	8.378	9.524
Tomaat	2.156	4.523	2.842	4.621	5.384
Ui	2.651	1.345	536	1.096	1.271
Paprika	1.003	862	1.181	694	742
Peen	1.861	234	313	549	721
Radijs		202	378	438	623
Komkommer	263	175	353	442	290
Prei	97	77	80	130	145
Aubergine	170	168	146	159	98
Overige groenten	140	233	224	249	250
Vers Fruit	1.687	1.603	1.600	1.339	4.728
Peer	902	1.140	1.179	973	3.771
wv conference	623	714	479	714	2.956
wv doynné	177	340	632	183	700
Appel	776	457	411	358	943
wv jonagold	599	342	223	265	778
wv elstar	0			0	76
wv golden delicious	114	107	167	90	58
wv jonagored	51	5	3	4	13
Overig fruit	9	6	10	8	14

*) Exclusief re-export

- De uitvoer van Nederlandse tomaten naar Letland vertoont in de periode 2003-2007 een duidelijk stijgende lijn, hoewel er in 2005 sprake is geweest van een dip. In dat jaar importeerde Letland meer tomaten dan normaal uit Turkije.
- De uitvoer van Nederlands fruit bestaat vooral uit peer en appel. In 2007 is de export van conference en doynné explosief gestegen.

3.7 Conclusie

Letland is niet alleen groter dan Estland, het speelt ook een grotere rol in de tuinbouw. De productie van groente en vooral fruit is er een stuk hoger. De belangrijkste groenten zijn kool, wortelen, bieten en uien. De fruitproductie bestaat voor 70% uit appels.

Uit de handelsstatistieken kan opgemaakt worden dat het land een bescheiden rol speelt in de doorvoer van tuinbouwproducten (met name fruit).

Nederland en Spanje zijn de belangrijkste buitenlandse leveranciers van groente en fruit aan Letland. De invoer uit Nederland bestaat vooral uit tomaat, conference en jonagold.

4 Litouwen

4.1 Areaal en productie

Litouwen is het grootste, meest zuidelijk gelegen van de drie Baltische landen. Het heeft een overgangsklimaat, met zowel kenmerken van een zeeklimaat als een landklimaat. Het weer is vaak onstabiel, met perioden van dooi midden in de winter en koel, regenachtig weer in de zomer. Het klimaat is geschikt voor tuinbouw maar er kunnen problemen ontstaan door het onstabiele winterweer en een kort groeiseizoen. In 2006 telde Litouwen 3,4 miljoen inwoners.

De meest vruchtbare gronden liggen in midden-Litouwen. De grond in het westen is merendeels vochtig en zuur. In het oosten komen vooral zandgronden en bossen voor. Fruitteelt, vooral appels, komt vooral voor in het midden en noordoosten van het land. Aardbeienteelt concentreert zich vooral op de zandgronden in het oosten. Groenteteelt komt verspreid door het hele land voor.

Tabel 4.1 Areaal groenten en fruit in Litouwen, in hectare

Bron: Eurostat	2003	2004	2005	2006
Totaal groenten	27.100	20.400	20.700	15.500
waarvan				
witte kool	4.900	3.600	3.700	3.300
wortelen	4.500	2.800	2.800	2.400
bieten	4.300	2.700	2.400	2.100
uien	1.600	2.300	1.300	1.100
vruchtgroenten	1.000	600	900	600
Totaal fruit	33.700	33.600	41.600	36.200
waarvan				
appel	12.400	12.400	16.200	15.000
peren	700	700	900	800
zachtfruit	6.100	6.000	7.700	8.000
aardbeien	1.400	1.400	3.000	1.100
steenfruit	1.600	1.600	2.300	2.300
Ongespecificeerde kleinschalige teelt	11.400	11.400	11.400	8.900

Tabel 4.2 Productie van groenten in Litouwen, x 1.000 kg

Bron: Eurostat	2003	2004	2005	2006
Totaal groenten	521.200	349.400	339.100	185.500
waarvan				
witte kool	139.300	83.400	95.700	61.100
wortelen	90.600	45.500	50.400	33.500
bieten	85.400	50.000	40.800	30.300
uien	21.000	26.500	15.100	7.600
komkommer	4.800	3.000	4.200	3.000
tomaat	2.500	900	1.500	800
Ongespecificeerde kleinschalige teelt	148.400	127.200	113.900	34.800

- Witte kool, wortelen, bieten en uien zijn de belangrijkste groenten in Litouwen.
- Volgens de officiële Eurostat-gegevens is de productie van groente in Litouwen in de periode 2003-2006 flink afgenomen. Met name in 2006 laten de statistieken een scherpe daling zien.

Tabel 4.3 Productie van fruit in Litouwen, x 1.000 kg

Bron: Eurostat	2003	2004	2005	2006
Totaal fruit	116.200	47.600	121.800	126.200
waarvan				
appel	60.500	20.300	64.000	75.000
peren	1.300	1.000	1.700	2.100
zachtfruit	9.200	5.600	8.200	6.000
aardbeien	3.000	2.800	10.200	2.100
kersen	600	800	800	1.700
Pruimen	1.200	1.200	1.300	2.400
Ongespecificeerde kleinschalige teelt	39.000	15.400	34.400	35.500

- De fruitteelt heeft het in de periode 2003-2006 beter gedaan dan de groenteteelt, met uitzondering van 2004. In dat jaar waren er misoogsten in Litouwen, Letland en Estland, waar met name de appeloogst onder te lijden had.

4.2 Invoer van verse groenten

Tabel 4.4 Invoer van verse groenten in Litouwen, hoeveelheid x 1.000 kg en waarde x € 1.000

Bron:Eurostat	2004		2005		2006	
	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €
Verse groenten	43.763	36.522	51.690	42.499	89.262	65.766
Tomaat	14.542	8.653	14.633	10.964	22.472	16.424
Cantharel	4.750	13.965	3.505	11.773	3.512	15.690
Komkommer	3.217	2.361	5.043	4.108	7.262	5.656
Paprika	1.934	2.482	2.502	2.798	3.864	4.593
Overige kool	1.748	741	2.926	1.249	12.283	4.016
Champignon	4	4	1.339	942	4.308	2.937
Ui	7.894	1.588	6.265	876	10.274	2.254
Wortelen en rapen	1.847	292	3.956	1.266	7.052	2.002
Knoflook	998	752	764	1.018	865	1.609
Bloemkool	961	555	960	711	3.136	1.525
Krop- en ijsbergsla	453	521	616	876	831	1.245
Witte en rode kool	1.689	440	4.635	1.136	4.914	1.179
Overige sla	286	319	365	427	742	668
Prei	420	279	504	405	651	568
Aubergine	206	234	271	330	481	556
Plantui	1.089	1.236	909	534	998	513
Courgette	144	149	201	248	361	438
Eekhoortjesbrood	122	495	8	27	93	424
Knolselderij	274	129	224	88	349	218
Blad- en bleekselderij	79	60	75	74	168	150
Mierik- of peperwortel	23	17	98	59	147	90
Peper	21	48	14	39	16	59
Overige groenten	1.062	1.202	1.877	2.551	4.483	2.952

- De invoer van groenten in Litouwen is in de periode 2004-2006 fors gegroeid.
- Met name bij de glasgroenten, kool en champignon is er een toename van de import geweest.
- Als er gekeken wordt naar herkomst van de invoer (tabel 4.5) en de uitvoer van groenten uit Litouwen (tabel 4.8 en 4.9) dan is de conclusie duidelijk: Litouwen is een doorgangsland geworden voor producten uit Polen, die vanwege het invoerverbod van Poolse producten in Rusland niet meer direct uitgevoerd kunnen worden.
- Mogelijk is er ook sprake van doorvoer via Litouwen van producten uit Nederland en Spanje.

Tabel 4.5 Invoer van verse groenten in Litouwen naar land van herkomst, hoeveelheid x 1.000 kg en waarde x € 1.000

Bron:Eurostat	2004		2005		2006	
	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €
TOTAAL	43.763	36.522	51.690	42.499	89.262	65.766
Nederland	20.545	13.843	16.972	13.598	21.593	18.295
Polen	8.090	1.810	13.503	4.470	47.384	17.299
Rusland	4.377	12.842	2.979	9.754	2.697	12.101
Spanje	6.486	4.238	8.819	7.146	11.496	10.403
Wit-Rusland	288	849	432	1.659	541	2.371
Oekraïne	218	255	109	382	436	1.519
Italië	401	338	879	785	1.432	1.127
Estland	583	646	685	991	610	917
Hongarije	1.195	534	720	427	737	493
Letland	358	515	1.164	1.118	731	385
Duitsland	21	63	2.495	517	406	279
Frankrijk	147	66	1.040	501	666	236
België	694	231	901	376	153	135
Overige landen	360	292	992	775	380	206

- Litouwen importeert de meeste groenten uit of via Nederland.
- De import uit Polen is in 2005 en 2006 explosief gestegen, waarschijnlijk omdat na het invoerverbod van Poolse producten in Rusland deze producten nu via Litouwen worden uitgevoerd.
- In 2006 is de invoer uit Nederland en Spanje flink gegroeid. Het is mogelijk dat deze toename gedeeltelijk te danken is aan doorvoer naar Rusland via Litouwen.

4.3 Invoer van vers fruit

Tabel 4.6 Invoer van vers fruit Litouwen, hoeveelheid x 1.000 kg en waarde x € 1.000

Bron:Eurostat	2004		2005		2006	
	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €
Vers fruit	152.745	67.644	160.296	82.827	273.916	147.254
Fruit excl. citrus en exoten	81.752	31.527	82.941	39.181	197.978	99.001
Appel	32.011	7.089	34.336	9.493	127.782	42.299
Druif	11.346	9.871	10.811	10.983	13.843	14.401
Blauwe bosbes	1.670	1.720	1.669	2.732	2.358	6.703
Zoete kers	543	410	382	418	6.224	5.735
Aardbei	556	702	487	907	4.559	5.159
Nectarine	1.917	1.264	3.230	2.108	4.834	4.774
Peer	5.114	2.596	5.042	2.736	6.414	3.988
Watermeloen	21.052	3.213	17.906	2.870	15.889	3.523
Perzik	2.037	1.340	3.475	2.288	3.664	3.434
Pruim	2.028	649	929	615	5.978	2.927
Meloen	1.566	858	1.828	1.213	2.739	1.955
Abrikoos	156	172	254	269	893	931
Framboos	13	19	17	51	31	203
Overig	1.743	1.624	2.575	2.498	2.770	2.969
Citrusfruit	39.447	21.287	44.928	25.635	46.995	27.581
Mandarijn	17.249	10.444	21.371	13.355	20.630	13.433
Sinaasappel	14.829	6.843	16.458	7.647	16.644	8.299
Grapefruit	2.385	1.365	2.536	1.661	4.751	2.969
Citroen	4.820	2.530	4.438	2.905	4.917	2.796
Lemmetje	153	94	109	50	52	75
Overig citrusfruit	11	11	16	17	1	9
Exoten	31.546	14.830	32.427	18.011	28.943	20.672
Banaan	27.551	11.618	26.962	13.723	20.662	13.243
Kiwi	2.601	1.868	3.351	2.480	5.368	4.731
Ananas	719	583	997	792	1.901	1.487
Avocado	282	404	398	492	392	632
Manga en guave	377	323	678	465	597	500
Papaja	5	7	19	13	10	16
Overige exoten	11	27	22	46	13	63

- Evenals de invoer van groente is de invoer van fruit in Litouwen in de periode 2004-2006 fors gegroeid.
- Gezien de herkomst van deze invoer (zie tabel 4.7) en de uitvoer van fruit uit Litouwen (zie tabel 4.10 en 4.11) is de conclusie duidelijk: Litouwen is een doorgangslaan geworden voor producten uit Polen, die vanwege het invoerverbod van Poolse producten in Rusland niet meer direct uitgevoerd kunnen worden.

Tabel 4.7 Invoer van vers fruit in Litouwen naar land van herkomst, hoeveelheid x 1.000 kg en waarde x € 1.000

Bron:Eurostat	2004		2005		2006	
	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €
TOTAAL	152.745	67.644	160.296	82.827	273.916	147.254
Polen	34.352	7.994	31.023	9.003	144.955	56.235
Nederland	21.906	15.881	24.725	18.238	24.917	21.689
Italië	12.374	7.727	16.986	11.171	22.354	17.116
Spanje	11.014	6.964	15.489	10.017	18.120	13.938
Duitsland	2.075	1.205	7.861	4.514	13.909	8.375
Wit-Rusland	1.218	1.158	1.309	2.206	2.132	6.164
Marokko	10.414	5.689	12.998	7.100	8.947	5.560
Egypte	5.134	2.117	3.133	1.493	6.456	2.988
Ecuador	15.725	5.830	18.004	7.497	4.775	2.496
België	1.874	1.157	2.197	1.646	2.781	2.225
Turkije	1.899	1.099	2.341	1.434	2.691	1.563
Hongarije	10.697	2.175	8.000	1.391	5.196	1.208
Griekenland	2.631	1.283	2.459	1.126	1.862	1.108
Zuid-Afrika	480	288	84	40	1.776	954
Letland	3.554	1.810	1.607	934	1.102	856
Oekraïne	4.986	1.299	2.209	839	2.455	767
Rusland	4.739	456	4.552	586	4.811	762
Chili	351	375	1.019	1.210	335	426
Argentinië	769	433	468	341	604	418
Brazilië	1.788	733	174	81	71	109
Colombia	402	115	1.077	370	40	8
Overige landen	4.363	1.856	2.581	1.590	3.627	2.289

- De import uit Polen is in 2006 explosief gestegen, waarschijnlijk omdat na het invoerverbod van Poolse producten in Rusland deze producten nu via Litouwen worden uitgevoerd (zie ook tabel 4.9).
- De invoer uit Nederland, Spanje en Italië is toegenomen in de periode 2004-2006. Het is mogelijk dat deze toename gedeeltelijk te danken is aan doorvoer naar Rusland via Litouwen.

4.4 Uitvoer van verse groenten

Tabel 4.8 uitvoer van verse groenten uit Litouwen, hoeveelheid x 1.000 kg en waarde x € 1.000

Bron:Eurostat	2004		2005		2006	
	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €
Verse groenten	15.501	28.266	21.237	30.051	89.904	76.548
Champignon	2.910	3.287	5.005	5.290	26.509	23.494
Cantharel	4.899	19.808	3.952	18.181	3.650	20.380
Tomaat	3.006	1.896	3.888	2.527	15.518	10.551
Overige kool	24	10	688	219	14.632	4.570
Paprika	113	130	352	382	3.134	3.814
Komkommer	2.402	1.593	2.042	1.179	4.845	3.285
Krop- en ijsbergsla	46	44	171	225	1.042	1.329
Eekhoorntjesbrood	163	983	109	440	229	1.136
Bloemkool	26	15	89	52	1.960	1.055
Wortelen en rapen	831	91	1.110	223	4.330	902
Ui	356	76	566	85	4.280	817
Witte en rode kool	339	41	1.963	297	4.465	783
Aubergine	12	11	63	59	578	736
Overige sla	11	9	28	44	325	534
Courgette			22	25	407	517
Asperge			5	23	65	369
Plantui	115	154	560	338	598	315
Prei	1		25	12	329	219
Blad- en bleekselderij			12	10	243	218
Knolselderij	1		16	5	227	131
Overige groenten	246	118	571	435	2.538	1.393

- De uitvoer van groenten uit Litouwen is in de periode 2004-2006 fors gestegen.
- Met name bij champignon, tomaat, kool, paprika en sla is de groei aanzienlijk.

Tabel 4.9 uitvoer van verse groenten uit Litouwen naar land van bestemming, hoeveelheid x 1.000 kg en waarde x € 1.000

Bron:Eurostat	2004		2005		2006	
	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €
TOTAAL	15.501	28.266	21.237	30.051	89.904	76.548
Rusland	2.932	1.396	9.366	4.896	71.549	43.244
Duitsland	2.191	8.223	2.217	9.590	2.082	11.622
Letland	4.965	3.206	4.682	2.924	6.987	5.454
Zweden	1.327	2.488	1.191	2.488	1.707	3.632
Frankrijk	755	3.487	301	1.818	556	2.862
Estland	753	646	937	813	2.014	1.929
Zwitserland	318	1.572	289	1.665	310	1.837
Oostenrijk	407	1.548	186	793	268	1.443
Wit-Rusland	276	184	544	323	3.209	1.267
Italië	310	1.356	238	713	210	1.011
Denemarken	285	393	360	583	331	551
Polen	112	240	114	324	211	504
Spanje	17	87	3	9	194	403
Noorwegen	10	36	231	442	189	324
Nederland	798	3.123	541	2.404	65	322
VS van Amerika	17	127	11	98	10	90
Overige landen	28	154	168	168	12	53

- De forse stijging van de uitvoer uit Litouwen is vooral te danken aan de export naar Rusland.
- De explosieve toename van de uitvoer naar Rusland kan verklaard worden door het invoerverbod van Poolse producten in Rusland: om dit verbod te omzeilen worden de Poolse producten via Litouwen uitgevoerd.

4.5 Uitvoer van vers fruit

Tabel 4.10 Uitvoer van vers fruit uit Litouwen, hoeveelheid x 1.000 kg en waarde x € 1.000

Bron:Eurostat	2004		2005		2006	
	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €
Vers fruit	20.807	11.233	44.431	23.616	229.846	106.058
Fruit excl. citrus en exoten	4.191	2.389	20.182	7.144	206.104	88.195
Appel	764	219	13.879	2.610	168.283	55.163
Druif	882	778	2.005	2.012	6.114	6.353
Zoete kers	44	41	11	15	6.631	5.887
Aardbei	84	54	70	100	4.674	5.553
Pruim	58	24	69	40	6.750	3.642
Peer	521	291	896	499	5.596	3.337
Nectarine	154	96	629	341	2.559	2.326
Perzik	211	131	683	360	1.159	1.042
Abrikoos	16	15	23	20	526	523
Zure kers	12	10	1	1	626	505
Framboos	-	-	-	8	29	486
Blauwe bosbes	21	36	14	28	99	440
Meloen	146	69	125	81	391	346
Watermeloen	547	137	658	135	852	302
Overig	731	488	1.119	894	1.815	2.290
Citrusfruit	7.708	4.322	11.885	6.851	11.383	7.589
Mandarijn	3.325	2.158	6.405	4.288	5.907	4.137
Sinaasappel	3.620	1.716	4.418	1.859	3.612	2.037
Citroen	610	347	752	480	1.058	630
Grapefruit	153	101	287	204	716	562
Lemmetje	-	-	11	6	68	156
Overig citrusfruit	-	-	12	14	22	67
Exoten	8.908	4.522	12.364	9.621	12.359	10.274
Banaan	8.596	4.266	11.214	8.869	5.996	4.348
Kiwi	192	128	888	549	4.496	3.650
Ananas	102	105	213	152	1.341	1.301
Manga en guave	18	23	16	17	233	360
Avocado	-	-	29	29	210	346
Vijg	-	-	-	1	46	127
Overige exoten	0	0	4	4	37	142

- De uitvoer van fruit uit is nog sterker gegroeid dan de uitvoer van groenten.
- Van bijna alle fruitsoorten is de uitvoer genomen. De toename van de appeluitvoer is het meest opvallend: in één jaar tijd van 14 miljoen naar 168 miljoen kilo. De appelexport is veel meer gestegen dan de appelimport. Waarschijnlijk is de registratie van de uitvoer vollediger dan die van de invoer, een probleem dat wel vaker opduikt bij de handelsstatistieken van Eurostat.
- De uitvoer van peren is toegenomen van 0,9 miljoen kilo naar 5,6 miljoen kilo.

Tabel 4.11 Uitvoer van vers fruit uit Litouwen naar land van bestemming, hoeveelheid x 1.000 kg en waarde x € 1.000

Bron:Eurostat	2004		2005		2006	
	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €	x 1.000 Kg	x 1.000 €
TOTAAL	20.807	11.233	44.431	23.616	229.846	106.058
Rusland	3.538	2.403	11.895	7.209	202.474	89.894
Letland	10.531	5.378	9.823	5.952	10.300	6.629
Wit-Rusland	951	510	2.308	1.289	6.187	4.012
Estland	2.895	1.568	1.722	1.229	5.281	3.791
Polen	1.817	725	9.416	3.439	3.360	757
Duitsland	579	322	8.487	3.931	1.893	698
Nederland	15	10	169	98	63	59
Zweden	1	3	304	238	40	34
Hongarije	254	151	149	112	41	8
Overige landen	226	163	158	119	207	176

- De toename van de fruitexport komt bijna volledig voor rekening van Rusland, hoewel ook de uitvoer naar Letland, Wit-Rusland en Estland is toegenomen.
- De explosieve toename van de uitvoer naar Rusland kan verklaard worden door het invoerverbod van Poolse producten in Rusland: om dit verbod te omzeilen worden de Poolse producten via Litouwen uitgevoerd.

4.6 Invoer van Nederlandse groente en fruit

Tabel 4.12 Export van Nederlandse groenten en fruit *) naar Litouwen, x 1.000 kg

Bron : PT/KCB	2003	2004	2005	2006	2007
Verse Groenten	9.111	10.989	9.158	12.085	16.545
Tomaat	515	3.984	2.531	3.794	6.049
Ui	3.406	3.304	1.687	2.666	4.602
Peen	2.531	754	1.398	1.824	1.963
Komkommer	724	933	1.045	1.555	997
Paprika	991	936	1.047	915	954
Prei	186	303	299	302	469
Aubergine	112	98	106	156	208
Knolselderij		111	113	154	186
Krop- en ijsbergsla	91	109	87	82	156
Courgette	38	36	40	23	104
Overige sla	30	21	12	19	78
Overige groenten	487	400	793	595	779
Vers Fruit	1.910	3.131	3.195	3.456	6.761
Appel	933	1.189	1.390	1.484	1.451
wv jonagold	562	775	901	727	790
wv golden delicious	187	346	312	584	446
wv jonagored	119	27	127	106	195
Peer	949	1.929	1.775	1.947	5.211
wv conference	747	1.559	1.167	1.618	4.206
wv doynné	156	207	511	248	820
Aardbei	28	12	8	16	76
Overig fruit	28	13	30	25	99

*) Exclusief re-export

- In de periode 2003-2007 vertoont de uitvoer van zowel Nederlandse groente als Nederlands fruit naar Litouwen een duidelijk stijgende lijn.
- Met name bij tomaat en conference is in 2007 een flinke toename zichtbaar.

4.7 Conclusie

Litouwen is het grootste van de drie Baltische landen en speelt ook de grootste rol op tuinbouwgebied. De belangrijkste groenten zijn kool, wortelen, bieten en uien. Bij de fruitteelt domineert de appel. Litouwen produceert bijna twee keer zo veel appels als Letland. Nederland is het belangrijkste aanvoerland voor geïmporteerde groenten. In 2005 en 2006 is de invoer in Litouwen van groente uit Polen opeens sterk gestegen. Tot 2005 was Nederland ook het belangrijkste aanvoerland van importfruit in Litouwen, maar in 2006 is de fruitimport uit Polen zo sterk gestegen dat het Nederland ruim is gepasseerd. De uitvoer van groente en fruit uit Litouwen is in 2005 en 2006 spectaculair gestegen, met name naar Rusland. De conclusie is duidelijk: vanwege het invoerverbod van Poolse producten in Rusland is Litouwen een belangrijke rol gaan spelen als doorvoerland van met name Poolse producten. Daarnaast kan de Litouwse appelsector zelf natuurlijk ook hebben geprofiteerd van meer afzetmogelijkheden in Rusland.

5 Ontwikkelingen in het grootwinkelbedrijf

5.1 Estland

Tabel 5.1 Groceryomzet *) van grootwinkelbedrijven in Estland in 2000 en 2007, x € 1.000.000

Bron: Planet Retail	2000	Aandeel (%)	2007	Aandeel (%)
ETK	446	44,4	657	38,1
Ahold/ICA	3	0,3	359	20,8
Rautakirja	181	18,0	202	11,7
Maxima	-	-	125	6,8
Kaubamaja	42	4,2	118	6,8
SOK		0,0	93	5,4
StatoilHydro	2	0,2	6	0,3
Lukoil	3	0,3	5	0,3
Kesko	22	2,2		0,0
Subtotaal	699	69,6	1.565	90,2
Overige	306	30,4	158	9,8
Totaal	1.005	100	1.723	100

*) Grocery omvat onder meer levensmiddelen, dranken, tabak, kruidenierswaren en kleine huishoudelijke artikelen. Buiten deze categorie vallen zaken als kleding, boeken, cd's, elektronica en meubels.

- In de periode 2000-2007 is de grocery-omzet (zie voetnoot bij de tabel) van het grootwinkelbedrijf in Estland met meer dan 70% gegroeid.
- Het grootste retailbedrijf is ETK, een Estlandse coöperatieve supermarkt. Het marktaandeel van ETK staat wel onder druk.
- Met name Ahold/ICA heeft zijn positie sterk uitgebreid. Deze expansie is aangestuurd vanuit de Scandinavische partner ICA. De belangrijkste winkelketens van Ahold/ICA in Estland zijn Säästummarket (discounts) en Rimi (hypermarkten en supermarkten).
- Rautakirja is een Fins bedrijf dat in Estland vooral actief is met de kioskketen R-Kiosk. Deze hebben een breed convenience-assortiment.
- Maxima is een supermarktketen uit Litouwen, met zowel superstores (Maxima) als supermarkten (T-Market).

5.2 Letland

Tabel 5.2 Groceryomzet *) van grootwinkelbedrijven in Letland in 2000 en 2007, x € 1.000.000

Bron: Planet retail	2000Aandeel (%)		2007Aandeel (%)	
Ahold/ICA	41	6,4	392	10,5
Maxima	-	-	355	6,5
Rautakirja	4	0,6	166	4,5
Casino	-	-	49	1,3
Nelda	21	3,3	21	0,6
StatoilHydro	4	0,6	5	0,1
Lukoil	3	0,5	5	0,1
Subtotaal	73	11,4	993	23,6
Overig	570	88,6	2.723	76,4
Totaal	643	100	3.716	100

*) Grocery omvat onder meer levensmiddelen, dranken, tabak, kruidenierswaren en kleine huishoudelijke artikelen. Buiten deze categorie vallen zaken als kleding, boeken, cd's, elektronica en meubels.

- In de periode 2000-2007 is de grocery-omzet (zie voetnoot bij de tabel) van het grootwinkelbedrijf in Letland bijna verzesvoudigd.
- Ahold/ICA is het belangrijkste grootwinkelbedrijf in Letland. Evenals in Estland opereert Ahold via haar Zweedse partner ICA. De winkelketens van Ahold/ICA zijn Rimi (hyper- en supermarkt) en Supernetto (discount).
- Maxima is een supermarktketen uit Litouwen, met zowel superstores (Maxima), hypermarktes (Hyper Maxima) als supermarkten (Mini Maxima, T-Market).
- Het Finse Rautakirja is in Letland vooral actief met een keten van kiosken onder de naam Narvesen. Evenals in Estland hebben deze kiosken een breed convenience-assortiment.

5.3 Litouwen

Tabel 5.3 Groceryomzet *) van grootwinkelbedrijven in Litouwen in 2000 en 2007, x € 1.000.000

Bron: Planet Retail	2000	Aandeel (%)	2007	Aandeel (%)
Maxima	474	37,3	1.377	45,6
Norfa	224	17,6	401	13,3
Ahold/ICA	91	7,2	341	11,3
IKI	99	7,8	310	10,3
CBA	-	-	221	7,3
Casino	-	-	195	6,5
Rautakirja	-	-	41	1,4
Lukoil	13	1	25	0,8
StatoilHydro	3	0,2	8	0,3
Subtotaal	904	71,1	2.919	96,8
Overig	368	28,9	104	3,2
Totaal	1.272	100	3.023	100

*) Grocery omvat onder meer levensmiddelen, dranken, tabak, kruidenierswaren en kleine huishoudelijke artikelen. Buiten deze categorie vallen zaken als kleding, boeken, cd's, elektronica en meubels.

- In de periode 2000-2007 is de grocery-omzet (zie voetnoot bij de tabel) van het grootwinkelbedrijf in Litouwen meer dan verdubbeld.
- Maxima is een Litouws grootwinkelbedrijf. Het heeft zowel hypermarkten (Hyper Maxima, Maxima Baze), superstores (Maxima), supermarkten (Baze, Media, T-Market) als buurtwinkels (Minima).
- Norfa, eveneens een Litouws bedrijf, heeft zowel hypermarkten (Norfa Hyper), supermarkten (Norfa XL en Norfa XXL) als buurtwinkel en buurtsupers (Norfa L, Norfa S).
- Ahold/ICA is het belangrijkste buitenlandse grootwinkelbedrijf in Litouwen. Het heeft hypermarkten (Hyper Rimi), supermarkten (Rimi) en discounts (Supernetto).

Bronnen

- International Society for Horticultural Science:
www.hridir.org/
- Eurostat:
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>
- Planet Retail:
www.planetretail.net
- Ecomische Voorlichtingdienst:
www.evd.nl